

Türk Tıp Tarihi Arkivi

Cilt 2. No. 8. 1938

Karaman Ođlu İbrahim Bey imareti vakıfıyesindeki şahid hekimler ve bazı düşünceler

Dr. F. Nafiz Uzluk

Türk - İslâmi Epigrafi üstüne yazdığı ciddi eserlerle ilim dünyasında alâka uyandıran İsmail Hakkı Uzunçarşılı Ođlu, Belleten adile çıkmaya başlayan derginin birinci sayısında Karaman Ođlu İbrahim Beyin Lârendede bulunan imaretinin vakıfıyesi metnini fotografla neşreyledi.

Bu münasebetle 40 yıl Beylik eden İbrahim Beyin hayatını, savaşlarını, Osman Ođullarile yaptığı barış andlarını yazdı. Bu işle uğraşan bilgilere yeni kaynaklar hazırlamış oldu.

**

Osman Oğulları Anadolunun küçük prensliklerini ortadan kaldırırken Beylerin baş şehirlerinde bulunan kütüphanelerini, evrak hazinelerini, oralarda bulunan yüksek rütbeli kişiler elindeki değerli kitapları beraberce İstanbula getirmişler, Topkapı sarayında saklamışlardır. Zira Selçukî Sultanının hizanei kütübü için yazılan muazzam ibni Bibi Selçuknamesi, iki tezkerei aksarayı, Bezmî Rezmin muhteşem nüshası, Hacı Paşanın elile yazıp Aydın Ođlu Mehmed Beyin oğlu İsa Beye sunduğu büyük şıfası, daha bir çok Türk müelliflerinin kendi el yazıları nüshalar, nihayet Selimi kadimin bizzat Mısırdan getirdiği müzehhep, fevkalade süslü yazmalar sözüümüzün vesikalarıdır.

Bu eserler ya Topkapı sarayında, yahutta Sultan Mahmud I gününde Ayasofya, Fatih, Nuruosmani kütüphaneleri tesis edilerek saraydan buralara çıkarılmış, milletin istifadesine arzedilmiştir.

Kitapları, vesikaları yakmak, yıtmak, satmak, süprüntüye atmak cinayetini yapmayan büyük dedelerimizin adını saygı ile analım.

**

Karaman illeri emaret halinden iyalet menzelesine düşünce — ki abidelerinin bolluđu ve güzelliđi ile yine ehemmiyetlidir, lâkin

Si je te raconte la difficulté que mon maître me fit subir pour garder un secret, tu verras que j'ai agi avec toi avec douceur et bonté.

Djevat nous raconte ceci :

Ebou Ali sert son maître au Maroc pendant 39 ans. Un jour ils sortent se promener avec les élèves. Ils commencent à jouer au Collin-maillard. Le tour vient à Ebou Ali. Son maître dit en le taquinant : Ebou Ali est un scélérat, que j'attache bien ses yeux et attachant ses yeux, il le laisse au milieu. Lui essaye d'attaquer ceux qui le taquent, mais personne ne le touche. Il enlève avec fureur le bandeau de ses yeux et il se trouve dans un désert infini. Il marche pendant 5 heures jusqu'à ce que ses forces faiblissent. Il a un tas de visions et d'aventures. Il essaye l'alchimie mais ne peut se sauver.

Puis tirant une morale de ceci il explique à Djevat l'alchimie, la magie, les sens et lui donne des conseils pour qu'il ne se laisse pas entraîner par la crainte.

Puis Ebou Ali devint vieux. Appelant ses élèves, il fait son testament et laissant Djevat à sa place, il lui conseille de rester seul dans la vie comme lui, il meurt. Mais malgré que Djevat se met selon le testament à reprendre la science, il est sujet à des moqueries. A la fin, il vient à Istanbul, il fait entendre ses aventures dans un café et écoutant les histoires de ceux qui ont eu des aventures comme lui, il les raconte.

İbni Sina

(Ali Suaviye göre)

Dr. A. Süheyl Ünver

Zamanının genç ve açık fikirli, asri Ulemasından olan Ali Suavi malûm hadiseler dolayısıyla Avrupaya firar ettikten sonra Paris ve Londrada bulunduğu (1286) 1869 senesinde Ulum gazetesini (ufak mecmua şeklinde) her on beş günde bir taş basması neşretmeğe başlamıştı. İşte bunun Bayezidde Şehir Kütüphanesinde bulunan bir cildinde *İbni Sina* hakkında müteferrik yerlerde şu malûmata tesadüf ediyoruz :

..... Türklerden bir *İbni Sina* yetişdi ki Yunanlılar Bokrat ve Aristo ile fahrederler. Biri tabib diğeri hakim idi. Bizim bir *İbni Sina* hem tabib hem de hakimdir. İslâm Uleması beyninde Şeyh ve onun kanunu Avrupada esasüttalim vasfını kazandı. Halâ etibba Ravend ve Temir hindi ve ehliile ve diğeri anın keşfi mualecat ve müfredatı tertib ve istimalde ana şahirdirler.

Şehrîstânî zan eyledi ki İbni Sina Aristo hikmetine tabi idi. Bu böyle değildir. Şeyh filvaki, şifasında Aristo felsefesi tarikine sülûk eyledi. Lâkin kitabının başında tasrih etti ki kendi itikadınca hak bu felsefede değildir. Ve bu kitabı telifden garazi meşaiyun mesleğini göstermekdir. Her kim ki karini itiraz olmayan

علم غزوة سنه
وصفتي قزاقم مني مني افطون اذرتي تليقانه وركه
وتيايه علم وصناع ومدت وتهدب وقت قوم ترك اورد
بلي بلكه كوت مخلصه يودعراشي اثباته معة دور ابني تركوك
تريه حيوانات وحقق انهار وسدان وتاريخ كتاب كوشلوه بيايه
فشرابين برشي اقرامدن اولدعقرو سولقه اثبات ايديه يلور
شمديك تركوك اسلاستين مكره ابراز ايلديكي آنا عليه دن صحن
ايرك ايديلم - ابونصر قالي تركلور حلق تكل لعتن قزاقم
واقفا فلسفه ده شايان اختار بر طريق صاحب دكلور چونك للملة
القاضيه كتابه نغوس شيرودك بعد الموت الام ناستاهيه ده
قالا جقرو تصريح ايشيكن سياست مديليه ده بولوك بوق اولوب
ياكوز نفوس شيروك بقاقت قال اولدي بده كتاب الاصلاح ده
امسعادق ياكوز بوياسيانه حمرايدوب بوند خيري رايور خزان
حماز ودي . بوج مافيه السنه آشنا و سترم علوم كليه ومطبخ ايديه
سياحت وشماعتي ايديه مشهورور . تركلورون بران سياستده
پينايد بقرط وارسلور ايله خرايدر بر طيب ديكو حكيم ايد
بزم زين سياست طيب همه حكيم ور . استقام علماسي بيشده
وانك قاروق اوروياده اساس السليم وصفتي قزاقم

(1)

علم غزوة سنه
علا الهيات شايشير ورايد و سيزهدى ورايد ويرايد
سلطات ومغزوي تركيب واسمانده الاشاور ودر - شهرتاي
طن ايلديكي ابن سينا ارسطو سكت باغ ايدى . بر بولور
في المراج سقاينه ارسطو فلسفتي طريقه سلوك ايلديك
لكن كتابك ناشيه تصريح ايديه كدي اعتقاديه مني بولمده
دكلور و يوكاي تاليفدن عرصي مشاييرن سلكي كرتولور
هر كيم كه دين اعترا من ايليان سحر الارسطه فلسفه مشرقيه - وار
باشن اولديكي كتابه مراميت السون . شيفك نغوس مشرقيه
ظاهرو دكده دسي بخاري مكنك علمكي اور ايديك
بخاري وسحره كز ترك مكنلور ايدور امدون چقان علوم عقليه
و علميه علماسي عدوا اختار شامجهدر امام المكنكين اوسحور
ماوردى ترك و دور امام الهداين بخاري ترك و دور شيخ الفقها
هدايه صاحب مريضتاي ترك و دور ائمه عربي واديب دن خور
و (ديوان الادب صحن) اسحاق ترك و دور قزوق اقاليد
اتاهيه بلور ترك دن اولان قاراب دن بولور جهرى و اشقا بى
اندر عريه طرورق شايان نغوس عدلدر . حقايق انسانى اورور
باير نامه ده ديك حسمرت عجم وشايتاه سولادق علم و علم

(2)

hakkı ararsa felsefei maşrikiyesinden zahirdir ki kendisi Buhara mektebinin Hikmeti üzere idi.

Buhara ve Semerkandki Türk memleketleridir. Onlardan çıkan Ulumu akliye ve nakliye Uleması Addu ve ihsadan hariçdir.

..... Türkler inşad ve şiirde velev Arabca olsun Arablari geçtiler. Bunu Arablari dahi tasdik ettiler. Hatta Şair meşhur Vezir ققطلى Divanı Ay Demir mukaddimesinde yazdı ki :

— Ali Binirruniye gelinceye dek Arab, Şiirde müteferrid ve kabili taklit değil idi. Mumaileyhin zuhurile Şarkın rayeti Şiiri

mürtefi oldu. Hatta dediler ki Şair ismini almağa müstakak zat ancak İbni Rumi dir. Ali Binir Rumi dedi ki :

— Rumi zadedir ki İbni Sina gibi bir hekim ve dâna onun divanını tederrüs ve teşrih ve tahşiye ile meşgul oldu. İlmüddin Ali Ay demirdir. Mecmuaf eş'arı Divanı Ay Demir unvanile marufdur.

Risalei Filhudud — Felâsifenin itlâk ettiği tarifâtı irat eder. İbni Sina'nın dahi böyle bir kitabı var.... (Risalei Filhudud Gazali'nindir. Felsefeye aid)

... Risaletüttayr — İbni Sina'nın ve Attarın Mir Ali Şir Nevainin ve diğerlerinin bu üslûb üzere telifâtı mevcud... (Gazali'nin Risaletüttayr üslûbunda İbni Sina'nın da telifi var)

İbni Sina'nın kanunu mütalea olundukda görünür ki o kitabın kebirin hemen yirmide biri Yunan, Lâtin, Hind ve diğer elsinelûgatındandır.

İbni Sina'nın Kitabüssiyase eseri var.....

Ulum Gazetesinde İbni Sina'ya aid olan kısımlar bu kadardır. Bu genç ve coşkun âlimin İbni Sina ve diğer Türk âlimleri hakkında serdettiği mütalealar Mühimdir. Ulum gazetesinde İbni Sina'nın yetiştiği ve himayesini gördüğü Türk büyüklerinin vaziyetleri hakkında da tenevvür ettiğimiz gibi İslâm aleminde Türklerin İlmî Mevkiini daha iyi kavrayoruz. İbni Sina üzerine çok duran Ali Suavi'nin bu yazılarından hem onun eserlerini dikkatle okuyup diğer fikirlere göre mukayeseler yaptığını ve Türklüğü hakkında ısrarını öğreniyor ve dolayısıyla kendisinin ilmi ihatasına şahid oluyoruz.

